

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Syntagma Iuris || Vniversi, Atqve Legvm || Pene Omnivm
Gentivm, Et || Rervm Pvblicarvm Præcipvarvm,||**

Grégoire, Pierre

Francofurti ad Mœnum, M.D.XCIX.

VD16 VD16 G 2999

5 de Mandato & Procuratore.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-97739](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-97739)

nenunt. *si frater* 53. §. 1. *cod. tit. P. l. cum societas* 70. eo. Post soluta societatem, variæ sunt etiam causæ agendi: & in primis, quia hoc iudicium, bonæ fidei est. *l. in proposita* 79. *pro socio* P. & in eo venit bona fides, & dolo, & culpa, præstatur a sociis inter se, *in l. cum duobus* 52. §. *venit autem*. Et §. 2. *in cocunda*, *pro socio* P. & pro eo quod factum non est dolo socii, vel p. o. eo quod impensum est datur, *leg. si frater* §. *idem respondit*, & §. *si quis vel socius*.
 21 Cicero *pro Sex. Rosci*. socium fallere turpissimum esse dicit, etiam in rebus minoribus, eo quod quis lædatur per eum cuius fidei se commisit, nec tatis hunc puniri posse. Et alibi, *Cic. pro Sex. Rosci*. Comodo *si qua sint*, inquit, privata iudicia summe existimatio- nis, & pmo dicam capituli, tria hæc sunt, fiducia, ius, societas. Et Iustinian. actione pro socio damnatum, igitur omnia effici tradit, d. *ex quibusdam*, de pena *rem. litig.* Iulianus quoque I. C. id ipsum respondet, *in l. de iis qui nocent infam. lib. 3. P. tit. 2.* vid. licet si ratione doli non etiam culpa damnetur, *gl. in d. l. in verba quod pro*
 24 *socio*. Et culpa inique damnatum datum a se sociis præstat- bit socio, nulla compensatione facta lucri per eum societati facti in aliis. *de illo sane* 23. & *l. non ob eam rem* 25. tamen hic exactis- simam diligentiam non consideramus, sufficit enim talem dili- gentiam communibus rebus adhibere socium, qualem suis re- bus solet adhibere: nam de se queri debet, qui parum diligen- tem socium sibi adhibuit, *l. fin. de societ. apud Iustinian. l. socius* *socio* 73. *pro socio* in P. De casu fortuito non tenetur socius, sed pe- riculum & damnum commune est societati omnium, *l. cum duo- bus* 52. §. *damna fatalia*, *pro socio* in P. nisi culpa sua in casum inci- dat. Hac actione quoque cogitur socius omnium bonorum, con- ferte in medium vniuersa quæ quasiunt, *l. i. §. 1. Et l. actione*, §. *so- cium*, *pro socio* P. nisi ex prohibitis causis acquisierit, *d. §. socius*, & *l. quod autem* 54. & *l. quod eum* 55. & §. *leg. eod.* si socius certarum rerum, ea quæ inde quasiunt tantum sunt *l. cum duobus* 52. *cum duobus* *eo. d.* Societas coita vniuersarum fortuna, un. coita censetur: & de his quæ postea obuenient, cui inest, vt quicquid erogandum erit, quod eundem etiam lucrum obueniet, commune fit, *l. si so- cietatem* 74. *eo. vt etiam* si quis exceperit, vt si quid emerit ipsius sit, non commune, tamen actione pro socio cogitur communi- care, *l. si quis societatem* 75. *eo. Et fructus quoque*, *l. videamus* 38. §. *ex causa*, de *usu. lib. 22. P. tit. 1.* dotes, *l. si socius pro filia* 82. *pro so- cio* cum onere, *l. actione*, §. *si vnus*, *eo. omne id quod impensum est occasione societatis, vel damnum accedens sine culpa alicuius quoque communicandum ad modulum lucri*, *l. si vnus ex so- cio* 68. §. *si vnus*, *l. si frater* 53. §. *si quis ex sociis*, *l. cum duobus* §. *qui- dam sagariam*, *l. omnes alienum* 27. *pro socio* 38. *pro socio* P. ¶ Illud
 25 Et potest esse conueniens boni viri arbitrio. vt non vtique ex æquis partibus socii simus, si alter plus operæ, indultæ gratiæ, pecuniæ in societatem collaturus est, *l. i. quid enim* 81. §. *pro socio*.
 26 ¶ Concurrere possunt cum hac actione & aliæ aliquando, ex eo quod pactum, factumue est vt præscriptis verbis, *leg. si margari- tam* 54. *pro socio* actio facti *l. rei communis* 45. *cum* 1. *leg. pro socio* P. legis Aquiliæ, *l. sed et si* 47. *cum* 2. *leg. eod.* si plarium hac Fautia, *l. merito* 51. *eo. est hæc actio pro socio rei quoque persecutoria*,
 27 *l. sed actione* 50. *eo. ¶ Condemnatio potro hic fit inter socios*, siue vniuersorum bonorum sint, siue alicuius tantum rei, in id quod facere possunt, id est, omni ære deducto alio, quodve dolo malo fecerint quominus possint propter fateritatis speciem, quæ ver- satur in societate, *l. verum* 64. *in prin. Et id quod socius pro socio* P. Hocq; beneficium datur fideiussori, defensori socii, non autem heredi, b. s. neque patri, aut domino, iussu quorum societas contra- cta sit, cum filio aut seuo *d. l. verum*, §. *sed si fideiussor*, & *l. si*, *pro socio* P. sed ita demum privilegio socius vtetur, si se socii iussu- se fateatur, non aliter, *l. si vnus* 68. §. *fin. pro socio* P.

De Mandato & Procuratore. Cap. 5.

Institu. Lib. 3. tit. 27. P. 17. tit. 1. C. 4. tit. 35.
 Lib. 3. tit. 5. Lib. 2. C. tit. 15. Lib. 1. Decret. tit. 38.
 Lib. 1. Sex. tit. 19. Lib. 1. Clemen. tit. 11.

- 1 Mandati diuisio, in conuictum & spontaneum.
- 2 Mandati & iussus distinctio.
- 3 Mandatum vt contractus quid.
- 4 Mandatum gratisium sit prop. io.
- 5 Improprie mercenarium.
- 6 Mandatorum tot species, quot res mandat, vt ad lites, negotia, beneficia, &c.
- 7 Mandati diuisio ex conceptione, generale, speciale, cum libera potestate.

Procuratorum distinctio, ex distinctione mandatorum. *eo. d.*
 Tuuli de procuratoribus, & mandati differentia. *eo. d.*

- 8 Procurator cum libera, totorum bonorum, & specialis quis, & potestas.
- 9 Procurator ad lites de mandato fidem facere debet.
- 10 Syndicus quis dicatur, & quomodo differat a procuratore. Aitor quis. *eo. d.*
 Procurator quis. *eo. d.*
 Oeconomus quis. *eo. d.*
- 11 Mandati materia, & res.
11. 12. Mandatum fit de futuro, & re honesta.
- 12 Meretrici dans vel pro ea fideiubens alterius mandato, non ha- bet mandantem obligatum.
- 13 Euitio in delictis locum non habet, etiam si mandato alterius de- linquat.
- 14 Famulos delinquentes iussus domini non excusat.
- 15 Mandatum quibus & a quibus fieri potest.
- 16 Mandati forma diligenter seruanda & sequenda, etiam si vil- lior alia procuratori videatur.
- 17 Negotiorum gestorum actio affinis mandato.
- 18 Mandatum expresse & tacite fit, quomodo.
- 19 Mandati tenetur qui mandatum suscepit non aliter.
- 20 Mandatum quando renouari non possit a mandante.
- 21 Mandatum quomodo morte mandantis, vel procuratoris reuo- cetur.
- 22 Procuratoris reuocandi iusta causa.
- 23 Mandati actiones, directa, contraria, utilis, & pro quibus, & quibus datur. *eo. d.*
- 24 Procurator pro quibus tenetur actione mandati domino.
- 25 Procurator non tenetur de casu fortuito, nisi se ad illum oba- liget.
- 26 Procurator ex dolo condemnatus infamis est, & num. 27.
- 28 Procurator actione contraria mandati pro quibus dominum conueniat.
- 29 Procuratoris impensa quomodo sunt taxanda.
- 30 Procurator conuenit dominum, vt eum in idem non prebet.
- 31 Procuratoris damna, & agriuidinis impensas, an restituere teneat- tur mandans.
- 32 Salarium procurator quando, & quale petere possit.
- 33 Mandati utilis actio cui datur, & pro quibus.
- 34 Mandati finis, & cuius gratia fieri possit.
- 35 Mandati ratio cur actionem producat.

Mandatum ¶ aliud cui coactio inest, quod pro iussu a superio- riore factum sumitur, cui parere necesse est. *l. non videntur*, 128. §. *qui iussu*, & *l. velle* 4. *de reg. in ca. quod quis*, *eo. d. tit. in Sex.* aliud spontaneum, quod a volente tantum suscipitur ex conuen- tione, de quo omisso priore, instituta tractatio. Alia species co- tractuum, qui consensu sunt mandatum est, *l. i. mand. P.* quo & operam nostram alitis, vt in societate, accommodamus: ¶ Lon- gæque ¶ aliud mandatum, aliud iussus, ex quo specialis prodita actio. *l. i. quod iussu*, P. ¶ Mandatum ¶ est contractus nominatus, *l. i. in iussu*, *de par. iur. gentium*, bonæ fidei, quo alter alteri ne- gotium alterius gerendum committit: alter autē consentiens suscipit, qui procurator dicitur, a cura suscepta ex mandato do- mini. *l. de procur. lib. 3. P.* ¶ Hoc mandatum, ¶ proprie & improprie sumitur. Proprie est quod gratis suscipitur. Nam mandatum nisi gratuitum nullum est: non originem ex officio atque amici- tia trahit contrarium potro officio merces: & interueniente pecunia, res ad locationem & conductionem potius respicit, *l. i. §. si manda. P.* §. *fin. eo. d. tit. ap. Iustin.* ¶ Aliud ¶ improprie man- datum dicitur, quod est mercenarium, dum salarium vel debe- tur, vel promittitur, vbi iudice taxatur procuratori, *l. si remun- nerandi*, 6. *l. salarium* 7. *mand. P. l. i. eo. tit. C.* Alia mandati distin- ctio fertur a fine, *in l. 2. mand. P. §. 1. eo. d. ap. Iustin.* de qua, Deo fauente, mox. ¶ Errusum ¶ tot mandatorum constitui possunt distinctiones, seu diuisiones, quot sunt negotiorum diuersitates, vt ad lites, ad negotia, ad conferenda beneficia, *ca. mandatum*, *de rescri. 1. apud Gregorium summi pontificis. Et c.* ¶ Et ¶ iterum alia ratione mandati conceptionis mandati: mandatum aliud generale, aliud speciale, aliud cum libera potestate. Hinc & procuratores veluti relationem facientes ad mandatum, distincti, vt ad lites, quibus mandat lris persecutio, seu defensio ad negotia ad- ministranda, de quibus potissimum agitur in titulo mandati,

vt de procuratoribus ad lites maxime in titulo de procuratorib. l. 3. l. ante litem, l. is, l. post litem, & 17. cum siml. de procur. P. Sic dicimus constitui procuratores omnium rerum, & vnius rei, leg. 1. de procurat. P.

- 3 ¶ Procuratorem ¶ generalem, vel cū generali mādato, quando sine vlla definitione negotium alicui cōmittitur, vel mandatur, l. procurator totorum bonorum 63. de proc. in P. Hic & procurator totorum dicitur bonorum, cui eatenus concessa videtur potestas, vt tantum administrare possit, & fructus tātum alienare bonorum qui seruando corrumpuntur: non autem res mobiles, vel immobiles, vt nec transigere possit ex vi mandati generalis, nisi approbante, vel specialiter mandante domino, l. mandatoro generat. 60. de procurat. P. l. transactio placitum. C. de transact. Procurator tamen qui generaliter constituitur, cum libera administratione rerum, potest nouare, exigere, aliud pro alio permutare. l. procurator cui generaliter 58. §. leg. eod. tit. de procurat. in P. procurator contra cuius mandatum specialiter sollicitudo certis limitibus circumscripta est, commissa egredi efficaciter non potest, ca. qui ad agendum de procurator. in Sex. l. diligenti manda. P. Sed & id notabile, non licere quoque procuratori cui data est administratio libera, id agere, quod dominus non fuisset verisimiliter factururus, l. falsus procurator. C. de furt. quodve fraudē habet, l. creditor 60. §. Lucius mand. P. ¶ Procurator ¶ ad lites maxime & ex mandato fit, & ideo debet ante quam ad litem admittatur docere de mandato, & procuratore solemniter testata. ca. 1. de proc. ap. Greg. Licet eo. tit. C. eo. tit. ¶ Procurator ¶ proprie priuatorum dicitur: at qui tractat negotia vniuersitatis, reipub. ecclesiarum, aut collegij, iudicis dicitur. & actor & defensor, leg. 1. §. quibus permissum est quod cusus. vniuers. nom. litem eorū. §. si sit ita decreuerit, eo. tit. l. munerum. §. defensores, de mun. & honor. in P. ad de c. 1. §. ibi glo. de syndico, lib. 1. Decret. tit. 39. Qui autem eorundem bona administrat, economus dicitur, l. iubemus, de sacrosan. eccl. C. l. omnes. §. prater. & §. hoc nihilomin. de epif. & cle. C. neque ciuitas dicitur constituitur procuratorem, l. neque ciuitas, de proc. P. neque etiam tutor vel curator pro negotiis pupillorum, sed & iitantum dant actorem, vel defensorem, l. neq. tutores, C. eo. tit. de II. proc. P. ¶ Materia. ¶ & res quæ in mandatum veniunt, sunt lites, & negotia pendenti, defension, vt diximus ex tit. de maleficio 4. §. i. de act. P. ¶ Quæ & res quæ in mandatum veniunt, sunt lites, & negotia pendenti, defension, vt diximus ex tit. de maleficio 4. §. i. de act. P. ¶ Quæ & res quæ in mandatum veniunt, sunt lites, & negotia pendenti, defension, vt diximus ex tit. de maleficio 4. §. i. de act. P.
- 10 ¶ Et ¶ rāsum quod mandatur honestū esse debet: quod mandatum obligatorium non fit contra bonos mores, §. illud, de mand. ap. Iustin. aut rei turpis, l. si remunerandi 6. §. rei turpis, man. P. l. quod sape. §. veneni, de contrab. emt. P. veluti si adolescens luxuriosus mandat tibi, vt pro meretricæ fideiutionem. & tu sciens mandatum susceperis, non habebis mandati actionem. Idipsum quoque obtinet, si mandauerit tibi, vt meretrici pecuniam credas: quia simile est, ac si perdituro sciens credideris, & aduersus bonam fidem, d. l. si vero nō remunerandi 12. §. si adolescens, l. si quis cum pro emt. in P. Eodem modo, qui ædem sacrā spoliandam, hominem vulneandum vel occidendum, mandatum suscipiat, nihil iudicio mandati consequi potest, propter turpitudinem mandati, l. si mandauero tibi, vt pro me 22. §. qui ad sacram mand. P.
- 11 ¶ Quod ¶ intelligi par est, videlicet ne possit experiri contra mandantem, vt a delicto, qui mandatum executus est liberetur a pœna, vt in aliis fit, Paul. l. ex mandato 20. eo. P. Siquidem vterq; & qui mandat delictum fieri, & qui exsequitur, reus est criminis, & pœnæ obnoxius, c. 1. §. fin. de homicid. in Sexto. quia obligatio nascitur ex maleficio, & ex re ipsa quæ fit, l. ex maleficio 4. de actio. in P. ¶ Et ¶ in delictis non est locus euictioni, vt nec immunis a pœna feruus sit, si iussu domini vel furtum, vel homicidium, vel aliud delictum commiserit: nec in omnibus rebus sine pœna domini dicto obediens esse solet, leg. seruus non in omnibus, eodem titul. de actio.
- 12 ¶ Personæ ¶ a quibus mandatum fieri potest, & a quibus suscipitur, sunt, in summa quæ se obligare efficaciter possunt, & quibus non est prohibitum, l. mutus §. iudicis 41. de procur. in P. de quibus in vniuersali libro contractuum tradidimus: potest & procurator, qui administrationem suscepit, & alteri mandare, vel alium subdelegare, & in lite prosequenda lite cōtestata, non ante, l. si procurator 8. §. si quis manda. l. neque, C. de procurat. l. ser-

uum, & l. mutus, de proc. P. Et tutores mādare contutori possunt, vt seruum emat pupillo, nasciturque obligatio inde, d. l. si procuratorem 8. §. si tutor. Mandat abiens, l. si hereditate, §. fin. l. mand. P. abienti, & dominus libero homini, qui sibi bona fide seruit, Pompon. l. si quis qui 13. §. fin. com moda. lib. 13. P. tit. 1. si dummodo sciret se liberum: alioquin enim, si putaret se seruum, non nascitur actio mandati, quod nō habeat seruus actionem, & voluntatem liberam, sed negotiorum gestorum, appaente postea eum esse liberum, Paul. l. at qui natura 20. §. si libero, de negot. gest. lib. 3. P. tit. 5. mandat tamen recte se: uis alteri, verum tamen non sibi, sed domino acquirat actionem, Paul. l. si mandauero 22. §. fugiunt. manda. P. Et si seruus extero se mandat emendum, nullum mandatum est. Vlpian. in l. seruus 19. §. l. apmia. an l. cum seruus 54. manda. P. Possunt vnus & plures mandare, Vlpian. in l. cum mandatoro 21. mand. P. l. 3. de neg. gest. P. vni & pluribus, Scavola. l. creator 60. §. duobus man. P. filiofamilias quoque mandatur recte, Paul. l. quod filiofamilias 61. manda. P. l. mandasti, de negot. gest. P. Vlpian. in l. filiusfamilias 8. §. ipse quoque, de proc. P. & ipse quoque mandare potest in negotiis, in quibus datur ei suo nomine actio, d. l. filiusfam. in prin. Similiter & in seruis, in his quæ facere possunt dicendum, l. seruum quoque, de procurat. P. Plura de iis qui constituitur procuratores, quine cōstitui possint, tradit Hostiensis de procuratoribus in Summa, videtio.

¶ Forma ¶ mandati autem inspicienda est, vt secundum eam probe exsequatur procurator mandati: nam qui excessit, aliud quam mandatum est facere videtur, vt respondit Paulus. Et si susceptum non impleuerit tenetur, l. diligenter 5. mand. P. cui ad stipulatur Iulianus, l. si quis pro eo 46. eod. tit. P. & alii, l. cum mandati 12. eod. tit. C. Consensus porro huius formam dat, ideo per nuntium quoque, vel per epistolam mandatum suscipi potest: item siue per rogo, siue volo, siue mando, siue alio quocunque verbo scripserit, mandati actio est. Et in diem differri & sub conditione contrahi potest, Vlpian. l. 1. manda. P. §. mandati 2. eod. tit. apud Iustinianum Iulianum l. 2. hereditatem 2. eod. l. 1. §. fin. de procur. P. l. 3. §. 4. eod. tit. P. dummodo animus & obligandi sit, & consensus: & verba quodammodo mandatum referant. ¶ Nam si aliunde ¶ sine mandato quis gerat, negotia abientis, non datur actiones mandati, sed negotiorum gestorum, l. ex maleficio 4. §. i. de act. P. Quæ & neque verba alia mente prolata, quæ mandanti inducunt obligationem hanc, veluti exhortatoria, ob hoc, de his qui notantur in fam. l. per sua foria l. 1. §. idem Pomponius, de post. P. commendatitia litem §. si quis ea qua, l. si vero non remunerandi, §. cum quidam mand. P. l. item si seruis, §. non commendando titum, de negot. gest. P. ¶ Fit ¶ & mandatum, vt quid fiat post mortem mandantis, l. si vero, non remunerandi 12. §. l. §. q. mādāt. P. l. si quis alius 27. §. 1. eod. l. fin. de solut. in P. lib. 46. tit. 3. Et expresse & tacite mandatur: expresse quomodo fiat, dictum: cui ratihabito iungi potest eius quod factum est, doctores, in l. Iulian. qui suisq; cogan. P. tacite autem qui patitur: ab alio mandati, vt sibi mandatur, mandasse videtur, Vlpian. in leg. qui patitur 18. §. l. qui fide 13. mand. P. l. si fideiussor 6. C. eod. tit. ¶ Ceterum ¶ sciendum est, ita demum obligationem ex hoc contractu oriri, si quis mandatur, susceperit, vel acceptauerit mandatum, non aliter. Sicut autem, inquit Paulus, liberum est mandatum non suscipere: ita susceptum consummari oportet, nisi renuntiari sit. Renuntianti autem ita oportet, vt integrum ius mandatori referretur, per se, vel per alium eandem rem integre explicandi: aut si non, redundet in eum capto, qui suscepit mandatum, Paul. in l. si mandauero, §. sicut autem manda. P. §. mandatum eo. tit. ap. Iustin. ¶ Item exigitur ¶ vt per se: uerit mandator in voluntate mandata vt que ad executionem mandati: nam ante quam pro procurator constitutus exsequatur, mandatum potest reuocare. & cessat mandati actio, quia extinctum est mandatum finita voluntate, leg. si vero non remunerandi, 12. §. si mandauero mand. P. re enim integra, si reuocatum fuerit, euanescit §. recte quoque eod. tit. ap. Iustin. cap. in causis, & ibi glo. de elect. l. iudicium soluitur, de iudicij. ¶ Idipsum acciūt ¶ si integro mandato, mors alterius interueniat, vel eius qui mandauerit, vel eius qui mandatum suscepit, §. item, si ad huc, de manda. ap. Iustin. Paulus, in l. §. quia 6. de iurif. emn. iudic. lib. 2. P. tit. 1. Paul. inter carissus 26. Causus, l. si quis 27. §. morte manda. P. l. mandatum 57. eo. P. §. l. man. 15. C. eod. ita est locus in hoc contractu pœnitentiæ, eo tamen obseruato, vt qui mandatum reuocat, significet procuratori, alioquin non officiat reuocatio reinteget, quom minus gestum per procuratorem eum non obliget, Paul. in l. si mandauero 15. manda. P. l. pater, de man. vind. P. c. ex part

c. ex parte, decreui, 33. de re script. Et utilitatis quoque causa receptum est ut iusta ignorantia mortis mandatoris interveniente, quod gestum est a procuratore eius post mortem eiusdem non reuocetur, d. §. item si ad huc, & d. l. in re causis, & l. si precedente mandato, 58. mand. P. Ex parte etiam eius, qui suscepit mandatum, si potest id explere, deserere officium non debet, alioquin quantum inter sit mandatoris damnabitur. Si vero intelligat se id officium implere non posse, id ipsum cum primam poterit debet mandatori denuntiare, ut is, si velit, alterius opera utatur. Quod si cum posset denuntiare, cessauerit, quanti mandatoris inter sit tenetur. Sed si aliena ex causa non poterit renuntiare, securus e-

21 rit, leg. si quis alicui 27. §. qui suscepit mand. ¶ Liberam esse reuocationem mandati constat, ut, secundum Bartolum, huic facultati pacto renuntiare non possit, Bart. in leg. cum precario. de precar. in P. Nam iusta causa oriri possunt, ex quibus etiam is, qui cepit mandatum exsequi, reuocari potest, ut si is furere cepit, l. qui seruum 47. & l. si quis alicui 48. de acquir. her. P. si inimicitia capitales inter dominum & procuratorem interuenierint, vel dignitas accesserit procuratori, vel reipublica causa affuturus sit, Vlpian. in l. filiusfamilias 8. §. fin. de procurat. P. aut si ualitudinem, aut si necessariam peregrinationem alleget, Cuius l. aut si ualitudinem, eod. tit. de procur. P. vel hereditas superueniens eum occupet, vel ex alia iusta causa, Vlpian. in l. vel hereditas 10. eodem tit.

23 ¶ Ex hoc mandato dantur actiones, directa, contraria, utilis. Directa personalis est, l. mandati 4. de fideiussor. lib. 8. C. tit. 47. quae datur mandatori, l. si uero 12. §. fin. mand. P. & eius heredibus, l. si mandauero, 22. §. fin. mand. P. l. si mandatio Titii 59. eod. P. & ei qui mandatum suscepit, in eum cui iterum mandauit, l. si procuratorem, 8. §. si quis mandauerit, mand. P. agit: & dominus ex mandato ferui, d. l. si mandauero, §. fugitiuus, uidelicet contra procuratorem, & heredes eius, uidelicet uti actione, ut paulo post dicemus. Nam et si extinguatur, ut antea diximus, mandatum morte alterutrius, tamen obligatio aliquando durat, l. inter causas 16. mandati. P. Filiofamilias mandato facti, eod. §. emancipato, & in eum, & patrem de peculio intrinsum agitur, ut ait Paulus, l. quod filiofamilias 61. mand. P.

24 ¶ Agitur et directa, si procurator agnes mandati non seruauerit, si inter sit mandator, is, alio modo quam mandatum erat, non fuisse factum, non aliter, non enim datur, nisi quatenus inter est mandatoris, non etiam si non inter sit, Vlpian. in leg. si procuratorem 8. mand. in P. l. ad comparandas, C. eod. Bona fides maxime in hoc mandato quoque consideratur: nam & electio fit fidei certi hominis in hoc contractu, Papin. in l. mandati 57. mand. Et proinde si mandatarius mandatum in aliquo decipit, vel si quid dolomalo gerat hoc iudicio mandati relinquitur, ut si mandauero tibi ut excurreris vires hereditatis, & tu, quasi minoris sit eam a me emeris, vel si ut excurreris vires eius cuiusdam crediturus, & tu idoneum esse renuntiaueris, Vlpian. in l. si mandauero, 4. 2. eod. P. si nolit persequi procurator quod persequi potest, aut non exegerit quod exigere potest, aut nolit soluere quod exegerit, in quo dolose uerba dicitur ab Vlpiano, in l. dolus est 47. l. si procuratorem, §. dolo, eod. tit. leg. 1. in fin. de positi. P. Restituere quoque cogitur procurator omne emolumentum, quod ex mandato suscepit, quia bona fidei hoc congruit, ne de alieno lucrum sentiat, & si pecuniam mandantis habeat, ex mora usuras dependet, & ab aliis acceptas, Vlpian. in l. idemque 10. §. si procurator, & leg. Paul. in l. ex mandato 20. l. si uero non remunerandi, 12. §. dedi tibi, Africanus in l. qui negotia 34. manda. P. si tamen sine mora gestor apud se pecunias domini habuit otiosas, Scaeuola distinctio sequenda: num dominus fecerari solitus fuisset, ut teneatur ad usuras, contra, si non solitus esset fecerari, l. qui semissis 13. §. fin. de usur. in P. Et adhuc adhibita, cum debentur uisurae legitima taxatione, l. pretiuerum 19. C. mand. Si culpa sua non fecerit emens procurator fundum domino ut oportuit, condemnabitur: & si fructus ex fundo emto perceperit restituet, d. l. idemque 10. & leg. si mandato Titii 59. eod. tit. P. Item cum per procuratorem causa laesa est mandatoris, mandati actio aduersus eum competit, l. cum per proc. 11. C. eod. Et in summa, ut aiunt Diocletianus & Maximianus, l. si remunerandi, §. 1. eod. P. procurator non tantum de his quae gessit, sed etiam de his quae gesserit, eda suscepit, tenetur. Et tam propter exactam ex mandato pecuniam, quam non exactam, tamque dolum, quam omnem culpam, summum ratione bona fide habita, praestare necesse est. Sic de dolo & lata culpa, & de eo quod ad eum peruenit tenetur, l. contractus 24. de reg. iur. l. a pro-

curatore 13. C. manda. l. si procuratorem 8. §. fin. mand. P. & ultra, si non praestat quod inde aduenit, tenetur ad id quod mandatoris interest, d. l. si procuratorem, §. mandati actio, & l. si mandauero 22. §. Iulia, & l. si quis alicui 27. §. qui suscepit, mand. P. ¶ Porro et de casu fortuito non tenetur procurator, d. l. procuratore, & d. l. contractus, nisi ad illum se obligauerit, ut licet, in hoc contractu, Neratius, in l. Aristonem 39. mand. P. d. l. contractus, & similibus, de pig. actio. C. l. qui fortuitus, & in l. 1. de positi. C. l. negotium, de nego. 26. gest. l. 1. Cum mu. ¶ Qui in iudicio hoc condemnatur procurator, infamis fit, l. in re mandata 21. C. mandat. l. 1. §. qui pro socio, & l. furii, §. manda. de iis qui not. infam. in P. si propter dolum suum damnatur, non etiam si propter culpam, gloss. in d. §. qui pro socio, & Cicero pro Sexto Roscio, mandati non minus turpe esse iudicium, quam furti tradit. Si omnia autem procurator ex leg. mandati fecerit, nihil est quod illi possit imputari, si quid in praedictum domini, secus quam arbitrabatur, reciderit. Nam qui propria negotia facit, pleraque, ut rerum suarum a biter & moderator, ex animo facit & arbitrio, aliena vero negotia exacto officio geruntur: nec quicquam in eorum administratione neglectum, aut declinatum, culpa vacuum est, d. l. in re mandata. ¶ Et et quae situm in philosophia, quidnam foret in recepto mandato relictus, id ne omnino faceret quod mandatum est, an non unquam etiam contra: si id speres ei qui mandauit utilius fore. Quam quaestionem variis argumentis per oblectatice illustrauit Aulus Gellius, apud quem per leges, si legas, lib. 1. cap. 13. Graue quidem est falli & decipi, sed grauius & perniciosi valde exempli, ab eo qui fidem dedit, & nominatim pollicitus est supplantari, etsi hostis sit, l. 1. de constit. pecunia, in P. l. 1. de pat. in P. proditionis enim crimen huic factio inesse videtur.

¶ Contrario in iudicio seu actione mandati agit procurator, seu mandatarius, d. l. si uero non remunerandi, §. contrario, mand. P. executus mandatum, non ante, Paul. l. si mandato 45. eod. tit. Atque illa contraria dominum mandatorem conuenit, ut deducat, imputet, vel recipiat ab eo, quos eius nomine in fortem & usuras impendit, l. 1. C. man. alioque sunt legitimus que in negotia, vel lites exposuit, vel ad fructus percipiendos, cap. cum pro causa, de procurat. ap. Gregor. l. qui proprio, §. luis impendia, eod. tit. de procur. P. l. idemque 10. §. idem Labeo, l. si uero non remunerandi 12. §. si mandauero, & l. si quis mihi mandauerit 16. manda. P. l. procuratorem 11. l. si secundum mandatum 14. & l. si contra 20. C. eod. tit. et si procurator negotio finem adhibere non potuerit, Papin. in l. qui mutuum 56. §. fin. mand. P. & quamuis in iudicio non obtinuerit, dummodo ex mandato prosequatur litem, non aliter, l. etiam, C. mand. l. ita tamen, §. in hac ind. sol. in P. ¶ Ita et omnia impendia, exsequendi mandati gratia facta, si bona fide facta sunt, restitui omnino debent. Neque ad rem pertinet, inquit Caius, quod is qui mandasset, potuisset, si ipse negotium gereret, ut fines impendere, l. si quis alicui 27. §. impendia mand. in P. Nisi forsitan salarium procuratori ea lege datum fuisset, & hoc conuenit, ut sumtus de suo faceret, id est, de salario, d. l. idemque 10. §. idem Labeo, mand. P. & nisi persona procuratoris, & qualitas impensis minor esset, ut puta, si rusticus qui pedes ire debet uoluerit sibi reputari equi impensas glo. in d. §. idem Labeo, ad uerba eum oportere, ut si fiant ad voluptatem d. l. idemque, uerbi idemque ait, vel procurator litis sit in rem suam datus, Vlpian. in l. si seruum 21. §. 1. & leg. si cum uenditor 66. §. si secundum, de emul. P. l. b. 21. tit. 2. aut fines mandati excelsit, & deteriorem domini causam fecerit: si determinata forma sit mandati, nam si in definita & incerta, sufficit uulter negotium gestum esse, nec meliorem fieri desideramus pro hac actione, sed ne deterior fiat, Paul. l. praeterea, 3. 4. 5. Caius l. potest, 41. Iulian. in l. si quis pro eod. 46. manda. P. l. cum mandati 12. C. eod. ¶ Agitur et insuper hoc iudicio mandatarius, ut mandator eum liberet ab obligatione, quam hoc nomine contraxit, & suscipiat in se obligationem, l. Lucius Titius 28. & l. si mandato 25. §. 1. & leg. manda. P. indemnemque in summa praestet, si quid ex re emta hoc nomine damni passus est: si sine culpa sua passus sit, leg. inter causas 16. §. sed cum seruum, mandati. P. l. si seruum 63. §. quod uero ad, mand. de furti. P. ¶ Ceterum non omnia quae impenduntur non sunt mandatoris, ei imputabit, ueluti quod spoliatus sit a latronibus, aut naufragio res amiserit, vel languore suo suorumque apprehensius quaedam erogauerit. Nam haec magis casibus, quam mandatori imputari oportet, d. l. inter causas, §. non omnia. Tradit tamen Accursius hoc de curialitate non debere seruari, glo. in d. §. non omnia, in uers. mandati, in fin. & qui enim est, ut qui amice pro aliorum negotiis se periculum sine culpa exposuit, damnus ex offi-

cio non sentiat, in l. si quis ex signatoribus, quemadmodum testamentum aperit. P. Potest & ante executionem mandati, eo tamen suscepto, mandatarius agere cum eo, qui mandauit facere quippiam, ut sibi pecuniam det ad faciendum, maxime si iam quaedam ad faciendum parauit. l. si vero, 12 §. fin. & l. idem est 13. manda. P.

32 ¶ Petit ¶ & constituit salarium, vel constitutum exsoluit procurator, adhibito officio iudicis interdum, non ex mandato, l. salarium 7. & l. qui mutuum 56 §. fin. manda. P. l. 1. C. eod. tit. Et petitur promissum, dummodo non sit constitutum pacto aduerfante bonis moribus, ut sit de litis quota vel parte lucranda per procuratorem, quod improbum, l. salarium 7. de procurat. C. l. si contrah. 20. mand. C. l. item de proco.

33 ¶ Vtilis ¶ actio directa domino datur ex negotio gesto per procuratorem, aduersus eum qui cum procuratore contraxit, l. in causa cognitione 37. & l. si procurator meus 38 de procurator. P. l. quod procurat. eod. tit. Quia & is in dominum, qui pro procuratore fidei iussit, agit, l. idemque, §. item Papius, manda. P. Vtilis, contraria etiam experitur heredes mandatarii, qui directa agere non potest in mandatorem, l. si quis alium, 27 §. morte, manda. P. ita intellige, l. si precedente 58 eod. P. sicut nec directa mandatorem in heredem mandatarii, l. mandatum 57 eo tit. P. Eit enim haec actio personalis, & in ea de fide certi tantum hominis agitur: & post mortem tamen durat obligatio. Ita M. Drusus praetor Vrbanus iudicium reddidit. Et quamquam subtilitas iuris hoc non admittat,

propter quam Sextus Iulius praetor ei, qui cum herede agere vellet mandati iudicium non reddidit, tamen id causa vtilitatis admittit, ut refert auctor Rhetoricæ ad Herennium, lib. 2.

¶ Fines ¶ propter quos mandatum fiat, sunt sex. Nam interdum mandatum fita nobis: vel nostra tantum causa, vel aliena tantum: vel nostra & aliena simul: vel nostra & mandatarii: vel mandatarii & alterius cuiusdam: vel sola mandatarii, quod vltimum non parit obligationem, sed proprie instat consilium, l. 2. mand. P. §. 1. eod. tit. apud Iustinianum, cuius nulla est obligatio, si fraudulentum non sit, l. concilium 47. de reg. iur. ca. nullus, eod. tit. in Sex. cum liceat cuique apud se explorare, num concilium illi conueniat. Verum tamen si quis aliquid non fuisset aliter facturus, nisi mandatum illi fuisset, nec illi denegandam actionem mandati contrariam, placuit, leg. si remunerandi 6 §. si tibi, mand. P.

¶ Ratio ¶ istius contractus eadem quae procuratorum est, quorum vltus per quam necessarius est, ut qui rebus suis ipsi suoperesse vel nolunt, vel non possunt, saltem per alios possint vel agere, vel conueniri. Vlpianus, in leg. 1. §. versus, de procur. P. Ita, ut ait Cicero pro Sex. Rosce, in mandatis operæ nostræ vicaria fides amicum supponitur. N. m. & officium amici est mandatum suscipere gratis, l. 1. manda. P. Quare & voluntatis consummare: suscipisset enim forsitan alius. si non susceperisset, l. in commodato, §. si cum mod. P. 17.

DE CONTRACTIBVS ANOMALIS LIBER XXVIII.

De Contractibus innominatis, & de specie illorum, do ut des.

Cap. 1.

- 1 Contractus innominatus quare dictus sit.
- 2 Contractuum innominatorum quatuor species.
- 3 Permutatio an sit contractus innominatus.
- 4 Permutatio tripliciter fit.
- 5.4. Prescriptis verbis actio.

Hactenus ¶ de nominatis contractibus egimus, nunc ut de innominatis pauca agamus operæ precium est. Porro innominati dicti, non quidem quod nomine aliquo omnino careant, sed quod vnus nominis negotiorum tantum non habeant, & ad multa negotia vnica appellatione pertineant, & ad plura extendantur, nulla data vel prodita vulgari, vel singulari iure pro negotio, actione. Quo fit, ut cessantibus iudicis proditis, & vulgaribus actionibus, cum propriam nomen inuenire non possumus, facile descendamus ad eas, quas in factum appellamus, l. 1. de prescript. verbis, lib. 19. P. tit. 5. & prescriptis verbis, leg. 2. & l. si tibi area, 14 §. si, eod. tit. ¶ Generale ¶ nomen tractationis horum contractuum, ob rem dati dicitur, quod diuiditur in quatuor species: aut enim do tibi, ut des: aut facio, ut des: aut do, ut facias: aut facio, ut facias, l. naturalis 5 §. eo. P. Simples hic duæ species, do ut des: facio ut facias: ex quibus alia mixtione nascuntur. Pertinere autem ista formulae contingendi possunt ad alias nominatas conuentiones: verum tamen tunc illa proprium nomen accipiunt, omisso communi. L. iuris gent. de pact. in P. quare generale non consideratur, nec genus, sed species Hoc planum fit exemplis: si do pecuniam ut rem accipiam, est contractus, do ut des, leg. fin. de condit. ob. cau. da. P. tamen transit in nomen emtionis, leg. naturalis 5 §. et si quidem de prescript. verb. videlicet si in quantitate, & ratione estimationis & pretii rei detur ea pecunia, non aliter, leg. 1. de contra. emt. P. Rursum qui rem dat, ut rem accipiat, permutare videtur, & re ipsa contrahere, leg. 1. de rerum permuta.

3 ¶ Et ¶ ita permutationem quidam connumerant inter contractus innominatos, leg. gloss. in epigram. tit. de rerum permut. C. eoque officia hominum, & actiones, & res mutuo commutantur. Et iterum Paulus permutationem restringit ad speciem contractus, do ut des specialius: ibi, & si quidem pecuniam dem ut rem accipiam, quia non placet permutatorem rerum emtionem esse, & c.

non dubium est nasci civilem obligationem, dict. leg. naturalis, §. est quidem. Quamobrem rubricæ de rerum permutatione, in Codice Iustiniano, statim annectitur, & de prescriptis verbis, ubi, 4. C. Iustinian. tit. 6. quod ea actio detur pro permutatione. Eit in Pandectis eadem ratione subiicitur titulus de prescriptis verbis, titulo de rerum permutatione. Veluti actione generali existente prescriptis verbis, quæ & datur pro permutatione aliquando, l. rebus certa lege traditis 16. de rerum permutat.

¶ Tripliciter ¶ namque fit: potest permutatio. Primum modo & sola promissione, quo casu non oritur actio, leg. ex placito, 3. C. de rerum permuta. l. 1 §. permuta. autem, eod. tit. in P. Secundo interueniente stipulatione, ex qua datur actio ex stipulatu, dict. l. ex placito. Tertio intercedente ex vtraque parte rerum traditione dict. leg. 1. §. permutat. autem, in qua si ex altera parte res altera tradita permutationis nomine fit, agitur condicione tantum ab eo, qui rem suam tradidit ut repetat, quasi re non secuta, non ad id quod interest, dict. leg. prima §. fin. de rerum permut. P. L. quoniam assensueris 5. L. emtio. 7. C. prescriptis tamen verbis actione id quod interest peretur, l. naturalis §. et si quidem, de prescript. verb. P. l. cum precib. 4. §. fin. & l. fin. C. de rerum permuta. ut in reliquis contractibus innominatis, do ut des obseruandum est.

De Transactione. Cap. 2.

Lib. 2. P. tit. 15. Lib. 3. C. tit. 4. Lib. 1. Decret. tit. 36.

- 1 Transactio quid.
- 2 Nova Contractus innominatus.
- 3 Quod seruari debeat ut res iudicata.
- 4 Transactio generalis, & specialis.
- 5 Transactio generalis, vniuersalis, indefinita, ad qua extenditur.
- 6 Transactio specialis qua, & quomodo transactio concipienda sit.
- 7 Transactio de quibus fieri possit rebus. Litis cubia semper eod.
- 8 Transactio de iudicio non fit.
- 9 Transactio de crimine quomodo valeat.
- 10 Adulteri de crimine transigi nequit, quare.
- 10.11. Transactio de rapitu, ut nec de transactione, valet.
- 12 Transigere non licet de criminibus qua non habent penam sanguinis, excepto crimine falsi.
- 13 Transigere de vltio crimine non licet, iure pontificio, & contra iura.
- 15 Transactio de criminibus qua infamiam habent, transigat.

De iure